

Hocam Jale Baysal

Hasan S. Keseroğlu *

Her zaman gerçekçiydiniz Hocam. Gerçekçi, hoşgörülü ve anlayışlı yanınızı hiç elden bırakmadınız. İşte şimdi de yaşamın kaskatı gerçekliğini yaşıyorsunuz bizlere. Ölümler ardından, ‘Acı! Vah vah!..Çok acı. Çok üzüldüm!’ diye, verdiğiniz içten tepkilerinizi duyuyorum. Susup, bir sigara yakışınızı görüyorum.

Kimi insanlara sahne, kimi insanlara yazmak, kimi insanlara konuşmak, siyaset, hocalık hiç yakışmaz. Kimi insanlar da vardır ki ‘ölüm’ünü beklesek de yakıştıramayız. Ölüm yakışmaz onlara. Ölüm yakışmayanlardansınız. Size yakışmadı bu ölüm Hocam. Hiç yakışmadı. Biliyorum, ‘kaçış yok!’ dediğinizi. Ölümün de yaşam kadar doğal yaşanması ama bir o kadar da ‘iyi ölüm’ler yaşanması dileğinizi.

*Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. e-posta: hskesero@istanbul.edu.tr

‘Ölümün de iyisi mi olurmuş? ‘Olur, olur’ dediğinizi duyar gibi oluyorum. Öncelikle güzel bir Cumhuriyet, çok güzel bir Atatürk dönemi yaşamaktan dolayı hep kıvanç duyduğunuzu dile getirdiniz. Alçakgönüllü tutumunuzla hiç öne çıkmadan, abartılara izin vermeden, üstlendiğiniz işleri büyük bir titizlikle yerine getirdiniz! 1729-1875 yılları arasında yayımlanmış olan Osmanlı Türklerinin ilk bastıkları kitapları belirlemek için 40.000’i aşkın bibliyografik kayıtlı, onlarca kitabı bir bir gözden, elden geçirdiniz. Biz bu yayını sağlığınızda, yeniden basıma hazırlayıp elinize vererek, sizi sevindiremedik. Kütüphanecilik alanı klasikleri arasında sayılabilecek kitaplarınızı; ödül alan tiyatro yapıtlarınızla hiç övünmediniz. Gerçek bir edebiyat sever, gerçek bir okurdunuz. Bize onlarca kitabı sevdirdiniz... Derslerin sıkıcılığını azaltmak için şiirler okudunuz, şairleri tanıttınız derslerinizin arasında.

İstanbul Sinema Günleri. Bölümde yeniyim. Aynı odada oturuyoruz. Çok güzel iki filmi izlemek istiyorum. Peşpeşe saatteler. Birisi Osmanbey’de, öbürü Beyoğlu’nda. Okuldan biraz (!) erken çıkmam gerekiyor çünkü ilk film saat 13’de.. Kimseye haber vermeden çıkıyor Osmanbey’deki sinemaya gidiyorum. Büyük bir keyif içinde sinema girişindeki afişlere bakıyorum. “Gidi gidiyi tekkede, sinema sever sinema severi de sinemada görürmüş!” deyişinizle size bakıyorum. Kıp kırmızı kesiliyorum. Anlıyorsunuz. Hemen, ‘Haklısın Hasan’ diyorsunuz. ‘Doğrusu bu film için ben de okuldan kaçtım! Kaçmaya değer bir film. Sinema sevmek kolay değildir!’ diye de beni rahatlatıyorsunuz.

Hoşgörü ve anlayış sizi siz yapan en temel özellikler. Bilgeliliğiniz -ki Mina Urgan sizden ‘her şeyi bilen arkadaşım Jale’ diye söz eder; ne de Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nde ‘Akıl Bankası’nın bir numaralı üyesi olmanız, sizin alçakgönüllü duruşunuzu etkileyememiştir. Cumhuriyet değerlerine ve çağdaş insan değerlerine sımsıkı ve içten bağlı duruş ve düşünceleriniz şarlatanları sizden uzak tuttuğu gibi din bezirgânlarını da her zaman rahatsız etmiştir.

Ben emekliliğiniz ardından zaman zaman ‘hayırsız’ ama genellikle ‘dost’unuz oldum. Sizinle geçirdiğim saatlerden dolayı bugün kendimi mutlu duyuyorum. Hal hatır soruları ardından neler yaptığımı sorardınız. Çalıştığım konuyu deşmeniz, çalışılan konu üstüne sorular sormanız ve son zamanlarda da ‘aynı soruyu sorarsam kusura bakma’ diye konuyu konuşarak irdelemeniz; ardından da çalışmada ‘şu konu da ele alınacak mı?’, ‘bu durumda şu nasıl olacak?’ gibi tezi yöneten Hoca özelliğinizi hep yansıttınız,

size ne çok yakışıyordu Hocam. Bütün bunları konuşurken mutluluktan ışıldayan gözlerinizi görmek ne güzeldi.

Mevsimine bağlı olarak bir demet çiçek ne kadar çok mutlu ederdi sizi. Özenle vazoya yerleştirip, iltifatlarınızla otururdunuz koltuğunuza. Birden kediniz ‘Zarife’ girerdi araya. Miyavlayarak bacaklarınıza sürtünür, koltuğun kollarına atlar, miyavlamasını sürdürerek göğsünüze doğru yürürdü. Siz ‘Olmadı Zarife. Misafirin de yanında olur mu bu?’ diye okşardınız onu. O sevildiğini, önceliğin kendisinde olduğunu anlayınca ayrılırdı yanınızdaki. Kimi kez benim okşamama da izin verir, hemen yanımda kıvrılıp uyurdu. ‘Bu çok ender olan bir durumdur!’ derdiniz. Zarife bugün yalnız ve gerçekten öksüz kaldı Hocam!

Sizin dört yıl öğrenciniz, 12 yıl da oda arkadaşınız oldum. Övünerek bunu söyleyebilirim. Övünebilirim çünkü dünyanın en zor şeylerinin başında ‘insan olmak’ olduğunu sizin düşüncelerinizi bildirmeniz, davranışlarınız ve susmalarınızla öğrendim. Pekiştirdim çok şeyi. Bir üniversitelinin öncelikleri başında çalışkan olması, en önemli işinin de dürüstlükten kalkıp, doğruluktan geçtiğini gördüm.

Şimdi; öğrenciliğiniz ile neredeyse yarım yüzyıl gidip geldiğiniz Fakülte’de cenazeniz başında tören yapılmayacak. Üzülmeyin Hocam, hiç ama hiç üzülmeyin. Her şey öylesine değişti ki. Cenazeniz başında kaç kişinin ‘gerçek’ yüzü ile duracağından kuşkuluyum çünkü. ‘O kadar mı? Vah..vah!’ diyeceksiniz biliyorum! Sizin gibi düşünenler azaldı, neredeyse yok noktasına geldi. Olanlar da sinmiş durumdadılar. Siz, ayrı düşüncelerde olduğunuz insanlar için, ‘doğru söylüyor’ der, ‘saygı duyduğunuz ifade edebildiniz. Bu tür davranışları beklemeylem Hocam. O kadar azaldı ki böyle bakmayı becerenler. Hani sizin deyiminizle, ‘Koca koca profesörler, doçentler’ arasında o kadar çoğaldı ki ikiyüzlüler; yalancılık bile prim yapar duruma geldi. Gözünüzün içine baka baka, insan olma onurunu hiçe sayanlar türedi; hem de adının önüne gelecek bir kalabalığa bağlı olarak. Siz bir tanesine bile katlanamazken iyi ki bu kadar çoğaldıklarını görmediniz Hocam. Üstelik bizim Bölüm’de de olduğunu bilmiyorsunuz, ne güzel!

Çalışma masanızın sol yanında kızınız Ayşe Buğra’nın kitapları vardı. Bunları bir kez elinize alıp, ‘ne mutlu bir anneyim!’ dediğinizi anmak istiyorum. ‘Kızım için’ demiştiniz bir seferinde de ‘kızım için iyi bir kitap koleksiyonu bırakmak istiyorum!’. Bağımsız, evli, çok başarılı bir bilim kadını olan kızınız içindi sanki her şeyiniz. ‘O çok özel bir kişi!’ bunun sizin ağzınızdan çıkmasının ne anlama geldiğini yalnız sizi

tanıyanlar anlayabilir diye düşünüyorum Hocam. Çünkü, kullandığınız kavramları tane tane, titiz bir kuyumcu ustası gibi seçip kullanırdınız! Ben yanlış tümce kurduğunuza gerçekten tanık olmadım Hocam.

En çok çekinip, en çok korktuğunuz şey birilerinin birileri üstüne çamur atmasıydı. “İftiralar cumhuriyeti” demiştiniz yaşadığımız dönem için. Bunu söylerken, bu konudan söz ederken olağanüstü bir özenle ve bir o kadar da sıkıntılı olurdunuz. Sizin için bunu başaramadılar sevgili Hocam. Bunu yapmaları olanaklı değildi ama ‘burası Türkiye’ değil miydi!

Bir konuşmamız ardından Adnan Adıvar’ın “Bilim ve Din” kitabını raftan alıp, kitabın sonlarında bir paragrafı okuyup, bunu ‘çocukların anlayacağı duruma getirmeliyiz!’ demiştiniz. Taslak bile yaptık. Buna çalışacağım Hocam. Size söz veriyorum. Bu isteğinizi yerine getirirmeden de ben ölmeyeceğim!

Aynı odayı paylaştığımız günlerde gelen akademisyenlerle yaptığınız konuşmaları anımsıyorum da okunan kitap, oynanan oyun, yazılan ya da yazılması gereken bir yazı öne çıkardı genellikle. Bir kez olsun ama bir kez olsun birisi için, birisi arkasından konuştuğunuza tanık olmadım Hocam. Siz ne büyük bir insandınız!

Gezmek ve görmek. Dünyayı dolaşmak. “Dağların tepelerine tepelerine çıkmak, denizlerin diplerine diplerine inmek” ti amacınız! Öğrencilerle yapılan uzun gezilerde; sizin için ayrılmış odaları değil de öğrencilerin kaldığı odaları yeğlediniz hep. Uzun uçak yolculuğu aktarmalarındaki boşlukta; Amsterdam’da Rembrand’ın evini ziyaret edecek denli de bir sanat tutkunuydunuz.

Ölüm bedensel olarak kesin bir yok oluş; ancak geride bırakılanlar yaşamaya ve yaşatmaya değer nitelikler taşıyorsa ölen yaşayanlar arasında var olacaktır.. Bu kaçınılmaz bir gerçek, biliyorsunuz Hocam. Ne kadar alçakgönüllü de olsanız yazdıklarınız bizim yolumuzu aydınlatıp, açmayı sürdürecektir. Bundan hiç kuşku yok. ‘Cennetlik İbrahim Efendi’ oyununuz da bir gün sizin istediğiniz biçimde mutlaka sahnelenecektir.

Önce Hacettepe Üniversitesinden İlhan Kum, Ankara Üniversitesinden Osman Ersoy gittiler ve İstanbul Üniversitesinden de ilk olarak siz gidiyorsunuz! Türkiye öncülerini bir bir yitirmeye başladı Hocam.

Sizi tanımak, sizin öğrenciniz olmak, yakınınızda olmak, sizin deyiminizle ‘iyi dost’ unuz olmak çok güzeldi benim için. Bugün bana düşen yalnız ama yalnız ‘güle güle Hocam’ demek! Güle güle Hocam. Gözünüz arkada kalmasın...